

Verslag studiedag van 29/11/2005
Inclusie en diversiteit in het jeugdwerk(beleid)

1. Verwelkoming door de heer C. Masson, Bestendig afgevaardigde van de Provincie Antwerpen

Op de eerste plaats heet ik jullie van harte welkom op deze studiedag rond inclusie en diversiteit in het jeugdwerk en het jeugdwerkbeleid. Het doet mij steeds plezier om initiatieven als deze te mogen inleiden. Gewoon omdat dit goed weergeeft dat we voor alle kinderen en jongeren in onze provincie een passend, eigentijds jeugdbeleid willen voeren én stimuleren. Dat het jeugdwerk in onze provincie springlevend is, bewijzen jullie en tienduizenden jeugdigen elke dag, elke week weer opnieuw. Dit én het feit dat velen zich hiervoor vrijwillig inzetten, verdient onze algemene waardering. Is het succes van het jeugdwerk dan algemeen? Neen. Is het jeugdwerk voldoende gevarieerd en aantrekkelijk voor alle jeugdigen? Helaas niet.

Kinderen en jongeren uit zogenaamde "moeilijke" doelgroepen vinden namelijk nog altijd te weinig hun weg binnen deze ongemeen boeiende vrijetijdsvorm. Terwijl dat jeugdwerk juist heel laagdrempelig werkt en openstaat voor iedereen! Vele jeugdwerkingen en jeugddiensten doen ook regelmatig of zelfs voortdurend inspanningen om hun aanbod toegankelijker te maken. Met wisselend succes. Veelal kampen ze toch ook met een gevoel van: waarom komen die jongeren niet? Of waarom haken ze na korte tijd weer af? Vandaag hopen we u een stukje antwoord te kunnen geven op deze even eenvoudige als complexe vraag. Tegelijk willen we uw ongebreidelde enthousiasme enigszins temperen. Een alles zaligmakende oplossing bestaat niet! De goede voorbeelden en tips waarmee u vandaag zult kennismaken, pretenderen zelfs geen garantie op succes. Wel zal wie ze toepast en integreert in zijn of haar werking veelal betere resultaten halen. Volgehouden inspanningen zullen heel zeker ook de integratie en toegankelijkheid van "buitengewone" jongeren stimuleren.

Met de provinciale jeugddienst willen we ook onze verantwoordelijkheid opnemen. Sinds vorig jaar werken we met verschillende partners aan een langdurig en ambitieus project: het Project Inclusief Jeugdwerk. Hiermee willen we een lans breken voor alle doelgroepen binnen onze provincie die het momenteel moeilijk hebben om aansluiting te vinden binnen het bestaande jeugdwerkeraanbod. Een stuurgroep met deskundigen uit diverse Antwerpse jeugdwerkingen leidt dit initiatief in goede banen. Bewust focussen we met ons Project Inclusief Jeugdwerk op de inclusiemethodiek en hoe ermee om te gaan, veeleer dan op doelgroepen met elk hun specifieke eigenheid. Het Jeugdforum van november 2004 gaf immers duidelijk aan dat deze doelgroepen allemaal dezelfde uitsluitingsmechanismen ervaren. Dat gold evengoed ook voor de mogelijke oplossingen, die veelal in dezelfde lijn liggen. Want welk verschil is er tussen een allochtone ouder die veel belang hecht aan een vertrouwenspersoon als hij of zij zijn/haar kind naar de jeugdbeweging stuurt en een ouder die dezelfde zekerheid zoekt voor zijn of haar autistische dochter? Een kansarm kind zal ook veel liever naar de plaatselijke speelpleinwerking stappen samen met vriendjes dan helemaal alleen. Hetzelfde geldt voor allochtone kinderen, die elkaar ook opzoeken. Deze voorbeelden zijn heel herkenbaar voor jeugdwerkingen die met moeilijke doelgroepen werken. Ze illustreren ook de gezamenlijke knelpunten én leeransen.

Vanaf dit jaar begint het project ook zijn eerste vruchten af te werpen. Dat maakt het inclusief jeugdwerken ook meteen voor iedereen een stukje tastbaarder. Al in het voorjaar vonden de eerste blind dates plaats. Wie zou denken dat de provincie Antwerpen nu ook aan relatiebemiddeling doet, moet ik ontgoochelen. Of toch ook weer niet. Want bij onze blind dates gaat het er inderdaad ook wel om dat er contacten en initiatieven komen, niet tussen personen maar tussen jeugdwerkingen en bijzondere doelgroepen. De eerste ervaringen zijn alvast erg bemoedigend. In de loop van deze voormiddag zullen enkele jeugdhuisen, speelpleinwerkingen en ook een enkele grabbelpaswerking hiervan komen getuigen. Later vandaag komt ook de publicatie 'Kinderen en jongeren met een handicap in het jeugdwerk' uitvoerig aan bod. Daarin vindt u voor 8 verschillende doelgroepen telkens een hele resem praktische en direct bruikbare tips. Ik kan wel al aankondigen dat we binnenkort ook een trimestrieel

netwerkoverleg zullen starten met gemeentelijke of stedelijke jeugdwerkers. Bent u op een of andere wijze beleidsmatig betrokken bij het jeugdwerkersbeleid in uw stad of gemeente dan zult u hier ongetwijfeld een boeiend forum vinden. Vandaag krijgt u ruim de tijd om er een van onze medewerkers over aan te spreken. Doe dat beslist!

Afsluitend stel ik verheugd vast dat er een zeer divers publiek aanwezig is op deze studiedag, gaande van pleinwerkers, jeugdwerkers tot schepenen en andere beleidsverantwoordelijken. Een ruime groep binnen het deelnemersveld van deze studiedag, en daar ben ik zelf heel tevreden mee, zijn de jeugdconsulenten in onze provincie. Dit bewijst heel zeker dat zij met dit thema begaan zijn en hiermee hopelijk ook effectief aan de slag willen gaan. Dan rest er mij jullie enkel nog een aangename en leerrijke dag toe te wensen. Geniet ervan en succes ermee!

2. Voorstelling 'Leidraad Diversiteit'

De 'Leidraad Diversiteit' is een uitgave van de Vlaamse Gemeenschap en omvat een handleiding om de toegankelijkheid in het gemeentelijk jeugdwerkbeleid te stimuleren. Meer bepaald vormt het een werkinstrument in functie van de prioriteit toegankelijkheid/diversiteit/interculturaliteit van de lokale jeugdwerkbeleidsplannen. Gemeentebesturen, gemeentelijke jeugddiensten, stuurgroepen jeugdwerkbeleidsplan en jeugdraden vormen de doelgroep van deze leidraad.

De leidraad is opgebouwd uit 8 katernen.

1. Waarom een leidraad?
2. De wettelijke context: decreet van 14/02/2003.
3. Indicatoren en hoe ze interpreteren.
4. Wat kan de gemeentelijke jeugddienst doen?
5. Met welke drempels moet rekening worden gehouden en hoe (cfr. Goede praktijken)?
6. Over welke specifieke doelgroepen gaat het, en gelden hier bijzondere drempels?
7. Hoe kunnen de provincies ondersteunen?
8. Wat heeft het landelijk jeugdwerk te bieden?

Naast een uitgebreid inhoudelijk luik biedt de leidraad ook ruime aandacht aan voorbeeldverhalen en veel links naar nuttige organisaties, publicaties, onderzoek en deskundigen.

De 'Leidraad Diversiteit' zal vanaf najaar 2006 beschikbaar zijn. Meer info via www.jeugdbeleid.be.

3. Workshops

Workshop 1 : Inclusieve speelpleinwerkingen voor kinderen met een handicap

De workshop was opgesplitst in drie grote delen.

Deel 1 diepte het begrip toegankelijkheid uit binnen de speelpleinwerkingen. Enerzijds kwam de visie aan bod. Anderzijds werd een overzicht gegeven van acties, welke speelpleinwerkingen kunnen nemen om de bereikbaarheid en de hanteerbaarheid van bijzondere doelgroepen te verhogen en te verbeteren.

In deel 2 werd nader ingegaan op allerhande methodieken voor de doelgroep kinderen met een handicap op het speelplein. Twee ideaaltypes werden voorgesteld en besproken: het doelgroepspecifieke speelplein en het inclusieve speelplein.

Deel 3 omvatte praktijkvoorbeelden. Drie werkingen kwamen hun aanpak ten opzichte van de doelgroep kinderen met een handicap toelichten: speelpleinwerking De Roetsj, de speelpleinen voor Groot-Antwerpen en speelpleinwerking Langoor. Een overzicht :

a. Inclusieve speelpleinwerking De Roetsj (een project van Voluntas vzw)

Deze werking bestaat al vier jaar en richt zich naar kinderen en tieners met en zonder handicap. Momenteel hebben ze 30 kinderen en 15 vrijwilligers. Ze houden het ledenaantal laag zodat er plaats is voor inspraak van de leden en er dus vertrokken kan worden vanuit de vragen van de kinderen zelf. Door het klein aantal kan er intensief met de leden gewerkt worden.

De kinderen zonder handicap krijgen uitleg over de handicap van bepaalde leden. Als kinderen vragen hebben, wordt er tijd vrijgemaakt om deze te beantwoorden (om ondermeer fabeltjes uit de wereld te helpen). Het omgaan met gehandicapte kinderen is voor alle leden een leerproces maar uiteindelijk leren ze echt om rekening te houden met de gehandicapte kinderen.

De begeleiders krijgen een vorming zodat ze weten hoe ze moeten omgaan met personen met een handicap. Deze vorming zorgt ervoor dat de drempel verkleint om met gehandicapten te werken. Om de begeleiders te helpen, bieden professionelen uit het werkveld hulp bij het opstellen van een activiteitenprogramma.

De Roetsj wil haar know-how aanbieden om andere projecten te ondersteunen.

b. Speelpleinen Groot-Antwerpen

Deze werking stelt haar werking volledig open voor kinderen met een handicap. 7 % van alle leden heeft extra ondersteuning nodig. De meesten hebben een lichte handicap die vaak niet zichtbaar is, maar er zijn ook kinderen in een rolstoel,...

De werking maakt de keuze om enkel de noodzakelijkste tips bijkomend mee te geven aan de begeleiders (die allen wel een animatorcursus hebben doorlopen). Vaak krijgen ze ook geen gedetailleerde uitleg over de handicap, enkel wat nodig is om de kinderen met een handicap goed te kunnen opvangen. Aan de monitoren wordt ook de kans gegeven om duidelijk aan te geven wat ze wel of niet aankunnen.

Er wordt met de ouders besproken of het kind zijn draai zou vinden in de werking en of de monitoren het aan zouden kunnen en uiteraard of de ouders het zelf zien zitten. Hiervoor zijn duidelijke afspraken met de ouders nodig!

c. Speelpleinwerking Langoor vzw

Langoor creëert een speelpleinwerking voor kinderen met een handicap binnen een andere speelpleinwerking. Op speelpleinen in Kapellen en Brasschaat hanteren ze dit principe. Langoor zorgt voor een monitor die gevormd is om met kinderen met een handicap te werken. Deze persoon houdt zich dan bezig met de gehandicapte jongeren en beantwoordt vragen van de monitoren. Uiteindelijk is het wel de bedoeling dat de Langoor-monitor samenwerkt met de monitoren. Langoor houdt speelpleinfiches bij van de gehandicapte kinderen waarop staat wat ze graag doen, hoe ze reageren in bepaalde situaties,.. Alle monitoren mogen deze fiches inkijken zodat ze een duidelijk zicht hebben op de noden en de behoeften van de gehandicapte kinderen.

Workshop 2 : Mobiele Spelanimatie

In de jaren '70 werden de kleine speelpleinwerkingen in Vlaanderen gecentraliseerd tot grote speelpleinen. Er werden ongelooflijke bustrips uitgestippeld om de kinderen naar het centrale speelplein te vervoeren. Maar toen jeugdwerkers allerhande tijdens de zomer al eens de hort op trokken, viel het hen op dat de straten nog dik bevolkt liepen, voornamelijk met kinderen. Er waren nog steeds kinderen die in hun eigen buurt speelden en niet op het grote, goed uitgeruste speelplein. Navraag bij de kinderen leerden dat zij graag in hun eigen buurt spelen, kinderen kennen er hun vrienden, de ouders kunnen of willen hen niet bij de centrale werking brengen, de afstand is te groot, men kent er niemand, ouders moeten werken,... Dat was de aanzet om hier en daar opnieuw te 'decentraliseren'. De mobiele spelanimatie was geboren.

Drie praktijkvoorbeelden werden tijdens de sessie voorgesteld: Kwibus en speelstraten van de stad Antwerpen, project Buskruit van de stad Mechelen en de speelbus van Arktos vzw.

Workshop 3 : Open jeugthuizen

Reacties deelnemers:

- Probleem: nogal wat gemeenten vinden dat jeugthuizen geen nood (moeten) hebben aan een beroepskracht maar wel aan vrijwilligerswerk. Bij probleemsituaties in een jeugdhuis kan een beroepskracht veel beter intensief (samen)werken met en/of wegen op instanties als politie, gemeentebestuur,... . Ook zal hij/zij zal veelal makkelijker probleemgroepen kunnen benaderen.
Daartegenover staat ook dat een beroepskracht heel sterk de jeugdhuiswerking bepaalt en de ontwikkelingskansen voor vrijwilligers in deze te zeer beperkt
- Jeugthuizen moeten ook bewaken dat ze openstaan voor en kansen blijven geven aan meerdere subculturen. Dat kan moeilijk als het bestuur eenzijdig tot 1 subcultuur behoort. Een afsprakenregeling kan hier uitkomst bieden, waarbij vb. wekelijks 1 of meer openingstijden gericht zijn op andere subculturen.
- Wat als een bepaald publiek het jeugdhuis begint te claimen en anderen buiten kijken/negeren? Vb. Spreek de anderen/genegenen aan, vraag naar hun interesses, probeer hen wat te laten organiseren, speel hun favoriete muziekkeuze, ...
- Jeugddienst Zwijndrecht overweegt een contactbeurs waar organiserende jongeren, politie, specifieke diensten (tapvergunningen, ..), preventiewerkers, .. info uitwisselen en elkaar leren kennen/begrijpen
- Jeugdhuis de Bogaard (Geel) werkt bewust en bestendig aan vernieuwing/verrijking van eigentijds jongerenaanbod. Ze hebben allerlei werkgroepen waar jongeren gemakkelijk hun ding leren doen/experimenten en/of zelf nieuwe groepen opzetten
- Een enkele keer bereikt een jeugdhuis vooral jongeren uit omliggende gemeenten en weren zij elke binding met de jeugdraad en/of gemeente waar ze gevestigd zijn. Via een aangepaste stimulerende subsidieregeling kan de gemeente de jeugdhuiswerking helpen verruimen/versterken naar de eigen jeugd.

Workshop 4 : Werken aan toegankelijkheid in het gemeentelijk jeugd beleid

Begrip toegankelijkheid

In deze workshop wordt gekozen voor het begrip 'toegankelijkheid' om verwarring te voorkomen, maar eigenlijk zijn er nog andere benamingen mogelijk (zie info bij workshop). Toegankelijkheid gaat hier over het betrekken van alle kinderen en jongeren.

Hoe kan je werken rond toegankelijkheid in het gemeentelijk jeugd beleid?

Bewustmaking van het gemeentelijk jeugdwerk

- ⇒ stimulansen bieden via subsidies
- ⇒ stimulansen bieden via vorming

Bijvoorbeeld: Via 'Prikkel's' (cfr. infra)

Een belangrijk startpunt is een goede analyse maken van je gemeente op het vlak van toegankelijkheid. Welke wijken/buurtten bereiken we weinig, welke kinderen/jongeren leven daar vooral, stellen er zich problemen. Op basis daarvan kunnen dan concrete actiepunten afgebakend worden. Zo krijgt toegankelijkheid vorm en blijft het niet steken in vage intenties.

Hoe kan je jeugdwerkingen benaderen?

a. Via een overleg- /werkgroep

Je kan onmogelijk als jeugdconsulent zelf alle jeugdwerkingen benaderen. Daarom kan je overleggroepen oprichten. Heel belangrijk is dat de overleggroepen ook werkgroepen worden die echt tot concrete acties of projecten overgaan. De bedoeling is immers dat de werkgroepen effectief het jeugdwerk stimuleren om rond toegankelijkheid te werken.

Je kan bijvoorbeeld een werkgroep opstarten met vrijwilligers uit de jeugdraad die rond toegankelijkheid zullen werken of je kan een overleggroep opstarten met lokale actoren uit de wijk (CLB, kansarme verenigingen,...). Uiteraard vraagt dit enig inzicht in je gemeente. Je moet op de hoogte zijn van wie wat doet. Als jeugdconsulent ondersteun je deze overleggroepen. Je neemt de regisseursrol op. Je wordt geleidelijk aan het aanspreekpunt voor alles wat met toegankelijkheid te maken heeft in je gemeente.

Het jeugdwerk en het jeugdwelzijnswerk zijn vaak nog te veel gescheiden. Daarom kan je als jeugdconsulent ook mee in overleggroepen uit het jeugdwelzijnswerk stappen. De actoren in deze overleggroep kunnen zijn: deeltijds onderwijs, directies, CLB's, Bijzondere Jeugdzorg,... Vaak werken deze groepen al rond welzijnsthema's zoals bijvoorbeeld drugpreventie. Je kan dan als jeugdconsulent voorstellen om ook het thema toegankelijkheid te behandelen. Eventueel doe je dit enkel met de geïnteresseerden, zodat je tot een eigen overleggroep komt. De kennis die je hier verworven hebt kan je dan overdragen naar andere overleggroepen.

b. Via netwerking

Een belangrijke taak van een jeugddienst is netwerking. Dit is belangrijk als het moeilijk of onmogelijk is om een werk- of overleggroep samen te stellen. In sommige gemeenten zijn er te weinig subsidies of personeelsleden zodat 'toegankelijkheid' geen prioritair werkpunt kan zijn. Toch kan je dan opkomen voor de belangen van jongeren via netwerking bij het OCMW, speelpleinwerking, parochie, collega's van andere diensten, politie,...

Je moet ook niet proberen om alle gemeentelijke diensten toegankelijk te maken maar je begint met de activiteiten van je eigen jeugddienst. Je kan ook vraaggestuurd werken in plaats van zelf een aanbod te creëren.

Heel belangrijk is om van toegankelijkheid ook een beleidspunt te maken zodat er subsidies voor aangevraagd kunnen worden. Als er toch te weinig subsidies zijn, zijn er nog andere bronnen die je kan aanspreken zoals bijvoorbeeld Koning Boudewijn stichting, Cera Foundation, sponsoring,...

Workshop 5 : Inclusie? Geen illusie!

Deze actieve workshop reikte de deelnemers concrete tools aan om spelen toegankelijk te maken voor kinderen met een handicap.

Workshop 6 : 'Prikkel... puzzelen aan toegankelijkheid voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren'

Prikkel is een vormingsaanbod uitgewerkt door de landelijke jeugdorganisatie Uit de Marge rond toegankelijkheid. Hun doel is om jeugdwerkingen te doen nadenken over hoe toegankelijk ze momenteel zijn en wat ze nog willen en kunnen doen om nog toegankelijker te worden. Het is belangrijk om als werking duidelijk je grenzen af te bakenen en Uit de Marge helpt mee om deze af te tasten. Ze proberen vast te stellen wat de drempels zijn en waar er nog openingen zijn om rond toegankelijkheid te werken. Uit de Marge wil doen inzien dat je in kleine stapjes kan werken aan toegankelijkheid. Het gaat vaak om kleine afspraakjes. Dit proberen ze duidelijk te maken door praktijkvoorbeelden aan te halen. (Eén van die voorbeelden is de vrijetijdskaart.) Je hoeft 'toegankelijkheid' dus niet groots op te vatten en om jeugdwerkers niet af te schrikken kan je zelfs soms beter de term geheel vermijden.

Op de studiedag kwamen twee sessies aan bod: de ene voor jeugdwerkers, de andere voor beleidsmedewerkers.

4. Infogids 'Kinderen en jongeren met een handicap in het jeugdwerk'

De infogids is een uitgave van de provinciale jeugddienst in het kader van Project Inclusief Jeugdwerk en biedt een werkinstrument aan het jeugdwerk om met de doelgroep kinderen en jongeren met een handicap aan de slag te gaan.

De infogids bestaat uit 7 kleinere brochures:

1. Omgaan met een sensorische handicap
2. Omgaan met ADHD of autisme
3. Omgaan met een mentale handicap
4. Omgaan met een motorische handicap
5. Brochure voor de doelgroep en hun ouders
6. Speciaal voor leiding, monitoren en animatoren
7. Speciaal voor jeugdconsulenten en jeugdbeleidsmedewerkers

Je kan deze infogids bestellen via jeugd@admin.provant.be .

5. Bijkomende informatie

Op eenvoudig verzoek, via jeugd@admin.provant.be , kan u de begeleidende map van de studiedag alsnog verkrijgen. Deze map omvat alle inhoudelijke teksten van de studiedag.